

Ontbossing

Bossen zijn essentieel voor het leven op aarde en bedekken ongeveer 30% van de oppervlakte mondiaal landoppervlak (FAO 2015). Ze herbergen een groot deel van de biodiversiteit en spelen een belangrijke rol bij het vastleggen van CO₂.

De belangrijkste oorzaak van ontbossing is de omzetting van bossen in land agrarisch. Historisch gezien verdween het bos voor het eerst in de noordelijke landen, maar nu zijn het de tropische bossen die worden bedreigd.

Ontbossing in Tasmanië, Martin Wegmann

Een heel oude praktijk

De prehistorische mens leefde in, of heel dichtbij, het bos dat het bedekte alle continenten. Jagers: verzamelaars, mannen leefden middelen die het hen voorzag: dieren, planten, wilde vruchten en bessen. De vernietiging van bossen, vooral door brand, begon in het Neolithicum met de ontdekking van de landbouw, vrijwel tegelijkertijd in verschillende regio's van de wereld: het Midden-Oosten en de omgeving van de Middellandse Zee, China, Mexico... Om bouwland te hebben, verbranden mensen en opgeruimd, maar in beperkte mate op de schaal van de toenmalige populaties.

Dit proces zal in de loop van de eeuwen, vooral in de middeleeuwen, toenemen Europa met de opruimmonniken die de beboste gebieden zullen terugdringen profiteren van gewassen en weilanden. Ten tijde van Karel de Grote (11e eeuw) meer dan 1000 kloostergemeenschappen vestigen zich in het bos en nemen deel grote open plekken. Boeren sluiten zich aan bij de clearingmonniken en de de gewassen breiden zich uit ten koste van het bos, tot het punt dat aan het begin van de oorlog het geval was Honderd jaar geleden (14e eeuw) was Frankrijk minder bosrijk dan nu.

Van de 16e tot de 18e eeuw werd het bos in Frankrijk overgeëxploiteerd: scheepsbouw, houtskool voor de metallurgie en steenhout voor mijnen ijzer en steenkool; bosgebied is gedaald tot minder dan 9 miljoen van hectare. Aan het einde van de 19e en 20e eeuw vonden ambitieuze herbebossing plaats (Landes de Gascogne) zal ons in staat stellen terug te keren naar een gebied dat al gevestigd is vandaag de dag op 16 miljoen hectare, oftewel 29% van het nationale grondgebied.

Om te onthouden

Sinds de prehistorie is hout een veelgebruikt materiaal voor verwarming, gereedschap maken en bouwen (huizen, boten), maar de eerste De oorzaak van ontbossing blijft de behoefte aan land voor teelt en veeteelt.

Serge Defaye naar François Ramade, Elements of Applied Ecology, DUNOD 7e editie.

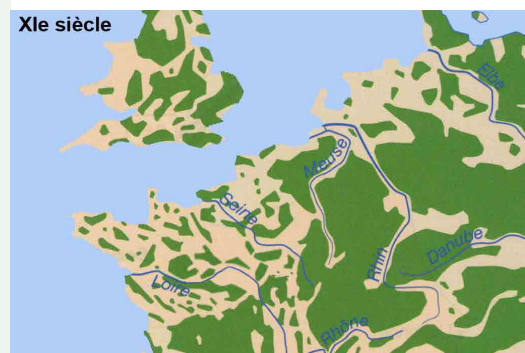
Pierre de Ronsard nam het in de 16e eeuw over de verdediging van een bos in zijn regio.

'Luister, houthakker, houd je arm een beetje still
Dit zijn geen bossen die je omgooit;
Zie je het bloed niet, dat krachtig druppelt,
Nimfen die onder de harde bast leefden?

Moorddadige heiligschennis, als een dief wordt opgehangen,
Om een buit van weinig waarde te plunderen,
Hoeveel branden, ijzers, sterfgevallen en ellende
Verdien jij het, slechterik, om onze godinnen te doden? *

'Tegen de houthakkers van het bos van Gastine'

Pierre de Ronsard (1524-1585)

Clearings, Alexandrijn

Een versnelling in de moderne tijd

De hedendaagse ontbossing varieert sterk van continent tot continent en heeft meerdere oorzaken.

Het noordelijk halfrond

Het zijn de regio's van het mediterrane type, na de branden, die het zwaarst getroffen zijn en waar hun boomsoorten gezien zijn. Deze laatste verdwijnen ten gunste van de maquis of het kreupelhout.

Dit blijkt uit de zeer grote branden in Portugal en Griekenland in de afgelopen tien jaar en meer recentelijk in Griekenland en Californië, na zeer ernstige droogtes en ongecontroleerde bouwwerkzaamheden te dicht bij bosrijke gebieden. Wij waren in staat om ook hier en daar een overexploitatie van bepaalde bevolkingsgroepen op om de houtindustrie (papierfabriek) te bevoorraden.

Zuidelijke landen

Het is op het zuidelijk halfrond dat de ontbossing zich op dramatische wijze manifesteert. Dit komt altijd voort uit de onachtzame actie van mannen op hun natuurlijke omgeving. We hebben dus een overexploitatie van bossen kunnen waarnemen in tropische gebieden voor kostbaar hout, bijvoorbeeld in Thailand, waar de verdwijning plaatsvond van soorten zoals Tek.

Wat wij de brandhoutcrisis noemen, is bij velen duidelijk zichtbaar in arme landen, vooral in het ten zuiden van de Sahara gelegen deel van Afrika. De populaties plattelands- en soms peri-urbane bevolkingsgroepen zullen hout oogsten om te koken, dat wordt verbrand in kachels met een zeer laag rendement, of voor houtskool productie.

Deze houtcollectie gebeurt zonder de natuurlijke regeneratiecyclus van het hout te respecteren. Het bos staat. Deze verdwijnen uiteindelijk en maken plaats voor gedegradeerde gebieden, waar overbegrazing vervolgens tot onvruchtbaarheid leidt tot bodems die ongeschikt zijn voor welke menselijke activiteit dan ook (verschijnsel van woestijnvorming).

De vernietiging van bossen om ze te vervangen door industriële gewassen en intensieve landbouw is momenteel de belangrijkste oorzaak van de aantasting van ecosystemen in de landen van het Zuiden. Traditioneel staken mannen het bos in brand om bouwland aan te leggen, om hun dierbaren te voeden, maar de ontbossing ging om beperkte ruimtes.

Sinds de kolonisatie zijn er in Afrika, Azië en Zuid-Amerika ditzelfde fenomeen ontwikkeld zich op zeer grote schaal om te cultiveren exportproducten: cacao, koffie, thee, pinda's, ananas...

Brandhout, Annie Spratt

Ontbossing, Matt Zimmerman

Tasmanië, Martin Wegmann

Recente en dramatische voorbeelden

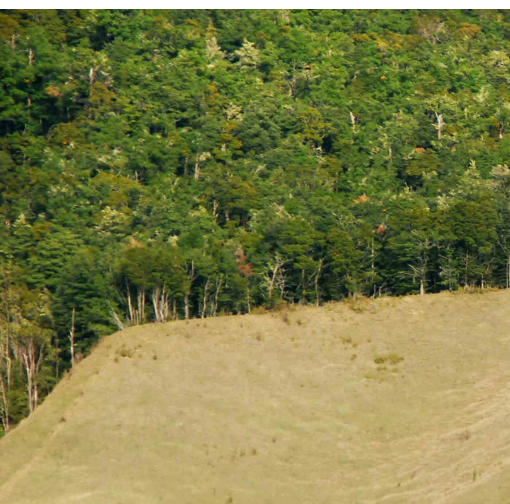
In alle gepresenteerde gevallen gaat het om vochtige bossen en zeer diverse ecosystemen die een zeer grote verscheidenheid aan fauna herbergen wilde en zeer rijke flora verdwijnen. Ze worden vervangen door uitgestrekte gecultiveerde gebieden of door veel weilanden armer qua fauna en flora en soms door de woestijn.

Orang-oetan in Indonesië, Pxhere

In Indonesië en Maleisië worden tropische regenwouden vernietigd vervangen door palmolieplantages. Indonesië heeft dit meegemaakt aanzienlijke branden in de afgelopen dertig jaar. 5 miljoen hectare verwoest op het eiland Borneo in 1983, d.w.z. het oppervlak van België, Luxemburg en uit een deel van Nederland. In 1998 waarschijnlijk de grote bedrijven opzettelijk enorme branden van ongeveer 10 miljoen hectare veroorzaakt om hun oliepalimplantages uit te breiden.

In Indonesië een inmiddels bekend voorbeeld van de uitbreiding van kokosolie palm ten koste van het bos is de verdwijning van de mensapen (orang-oetan), na de vernietiging van hun traditionele habitat.

Ontbossing, Martin Wegmann

Het Braziliaanse Amazonegebied wordt verwoest om plaats te maken voor extensieve veehouderij aan de sojateelt. De inheemse Indiaanse bevolking die in de bossen worden door agro-industriële bedrijven van hun grondgebied verjaagd moeten hun toevlucht steeds verder weg zoeken, weg van deze nieuwe activiteiten. De Amazone vormt het grootste reservoir van biodiversiteit ter wereld. De aanhoudende ontbossing van dit ecosysteem zou een van de grootste zijn grote ecologische rampen die zich in de 21e eeuw zouden kunnen voordoen. Wat zeer zorgwekkend is, is het risico van verdwijning van de grootste ruimte tropisch woud van de planeet, met uitgestrekte gebieden met primitieve bossen zijn nooit door de mens gekoloniseerd.

Madagaskar illustreert duidelijk de ecologische ramp veroorzaakt door ontbossing. In de Malagassische eilandcontext leefden dier- en plantensoorten uniek in de wereld; zij verdwenen ten gunste van de savanne, anderen waren dat wel vervangen door exportgewassen; tweederde van het Malagassische grondgebied bestaan tegenwoordig uit arme gronden bezaaid met verspreide planten, of eerlijk gezegd naakt.

Ontbossing in het Amazonegebied, Brazilië © Google Earth

In Azië is de verspreiding van bossen ook aanzienlijk als gevolg van de druk demografisch. China vernietigt al sinds de oudheid zijn bossen en doet dat nu niet meer slechts 8% van de bosgebieden. Ook in Australië is ontbossing wijdverbreid dat pas onlangs stappen heeft ondernomen om zijn oerbossen tegen te beschermen uitzonderlijk ecologisch belang.